

MAKTABGACHA TA'LIMDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

*Samarqand viloyati Pstdarg'om tumani
12-DMTT metodisti Usmonova Aziza*

Annotatsiya. ushbu maqolamda hozirgi kunda dolzarb bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimidagi innovatsion texnologiyalar haqida so'z yuritaman. Menimcha hozirgi kunda har bir sohada zamonaviy innovatsion yondashuv zamon talabiga aylanmoqda. Maqolada mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasida qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalarining turlari, ularning qo'llanilishi va afzalliklari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar. Maktabgacha ta'lim, texnologiya, innovatsion, bola, inklyuziv ta'lim, Montessorri metodikasi, STEAM, media, ota-nalar bilan hamkorlik.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim sohasidagi islohotlar rivojlanishning yangi bosqichiga ko'tarildi. Davlatimiz tomonidan tarbiya va ta'lim jarayonlarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida yo'lga qo'yishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu innovatsion texnologiyalar bolalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish ularni mustaqil ravishda qaror qabul qilishga o'rgatish va axloqiy qadriyatlarni singdirishda muhim o'rin tutadi. Innovatsiya-(inglizcha)yangilik kiritish degan manoni ifodalaydi. texnologiya esa yunoncha `texnos`-san`at, mahurat va logos -fan so'zlaridan olingan bo'lib ,innovatsion texnologiya ta'lim tarbiya shakllari, metodlariga yangicha yondashish degan ma'noni bildiradi.

Yangi pedagogik texnologiyalar nima?

Pedagogik texnologiyalar - bu o'qitish va tarbiyalash jarayonlarini samarali tashkil etish uchun ilmiy yondashuvlar va uslublarni qo'llash tizimidir. Maktabgacha ta'limda ular bolalarning yoshiga mos ravishda qo'llaniladi. Mamlakatimizda qo'llanilayotgan yangi texnologiyalar;

STEAM-texnologiyalari (Science, Technology, Engeniering. Art, Mathematiks) yunalishi bolalarning fan va texnologiyaga bo'lgan qiziqishni oshirishga qaratilgan. O'yin shaklida o'tkaziladigan mashg'ulotlar orqali bolalar matematika ,tabiiy fanlar va san`atga yaqinlashadi. Masalan qurish konstruktorlarni yordamida enjenerlik ko'nikmalari shakllantiriladi. Bu yondashuv bolalarning tanqidiy fikrlashini, ijodkorlik va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. STEAM texnologiyasi o'yinlar,

Tajribalar, va lotihalar orqali o'rgatiladi .

STEAM texnologiyasining maktabgacha ta'limdagi o'rni.

1. Ijodkorlikni oshirish. Bolalar ranglar

Shakllar va turli materiallar bilan tajriba qilib san'at va muhandislik elementlarini o'zlashtiradilar. Masalan, qog'ozdan qush yasash yoki loydan, plastilindan turli shakllar yasash ijodiy fikrlashga yordam beradi.

2. Tanqidiy va mantiqiy fikrlash /Bolalar oddiy tajribalar orqali sabab va natijani tushunib yetadilar. Masalan, suv va qum bilan o'ynash orqali suyuqlik va qattiq jismning xususiyatlarini o'rganishi mumkin.

3. Tabiat va texnologiyaga qiziqishni oshirish/STEAM metodikasi bolalarga tabiatni kuzatish, texnologik o'zgarishlarni tushunish va

Muhandislik elementlarini o'zlashtirish imkonini beradi. Masalan oddiy qurilish konstruksiyalarini yaratish yoki magnitlarning ishlash tamoyilini tushuntirish bolalarni texnik fikrlashga o'rgatadi.

4. Matematik bilimlarni mustahkamlash/Raqamlar geometrik shakllar va o'lchov birliklari bilan bog'liq mashg'ulotlar bolalarning matematik bilimlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, LEGO konstruktorlari yordamida son va shakllarni o'rganish samarali usul bo'lishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida STEAM asosida quyidagi usullar qo'llaniladi;

O'yinli mashg'ulotlar; Qum va suv bilan tajribalar o'tkazish.

Kuzatuv va eksperimentlar; O'simliklarni ekish ularning o'sish jarayonini kuzatish.

Konstruktiv o'yinlar; Kichik muhandislik loyihalarini amalga oshiradilar.

Ushbu yondashuv bolalarni 21-asrning innovatsion fikrlovchi mantiqan tahlil qila oladigan va ijodiy fikr yurita oladigan shaxslarga aylantirishga xizmat qiladi.

Media ta'lim; Bugungi kunda bolalarga axborotni visual va enteraktiv usullarda yetkazish juda muhim. Audio video materiallar, multimedia o'yinlari va enteraktiv taxtalardan foydalanish bolalarning mashg'ulotlarni (ma'lumot va materiallarni) yaxshiroq o'zlashtirishini ta'minlaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun media vositalar – bu nafaqat o'yin kulguning bir qismi, balki ta'lim olishning samarali usulidir

Media ta'limda media ta'limning o'rni

Maktabgacha ta'lim muassasalarida media ta'lim bolalarning mantiqiy fikrlashi, tasavvur dourasini kengaytirishi va ijodiy qobiliyatlarni

rivojlantirishga yordam beradi. Bugungi kunda televizor planshet

smartfon va kompyuter kabi vositalar bolalarning hayotiga chuqur kirib kelganligi sababli, ularni to'g'ri foydalanishga o'rgatish muhimdir.

Media ta'limning maktabgacha ta'limdagi asosiy maqsadlari ;

Bolalarning media vositalari bilan tanishishiga yordam berish;

Axborotni tahlil qilishqilish va filtirlay olish qobiliyatlarinini rivojlantirish;
Virtual va real hayot orasidagi farqni tushuntirish ;
Bolalarda kreativ fikrlash va axborotdan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish.

Media ta'lim usullari va vositalari

1.Interaktiv darslar-bolalarga qiziqarli animatsiyalar, rasmlar va vedio lavhalar orqali yangi bilim berish.

2.O'yin texnologiyalari- media vositalari yordamida didaktik o'yinlar o'tkazish

3 Rasm va video tahlil -bolalar bilan rasmlar va qisqa vediolarni ko'rib chiqish,ularning ma'nolarini tushuntirish.

4.Jamoaviy ishlar -bolalarni guruhlariga bo'lib ularga turli topshiriqlar berish .

Media ta'limni joriy etishda e'tibor berilishi lozim bo'lgan jihatlar
Media ta'limdan foydalanishda quyidagi muhim omillarga e'tibor qaratish kerak;

` Bolalarning yoshiga mos keladigan materiallardan foydalanish
.Media fositalaridan ortiqcha foydalanishning oldini olish

.Bolalarni faol muloqot qilishga undash

Axborotmi tahlil qilish va undan foydalanish bo'yicha yo'riqnomalar berish.

Montesorri metodikasi. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni mustaqil, ijodkor va o'ziga ishongan shaxs sifatida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi.Shu nuqtai nazardan Montesorri metodikasi butun dunyoda keng qo'llaniladigan samaralu pedagogic yondashuvlardan biri hisoblanadi.ushbu metodika italyan pedagogi Maria Montesorri tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, bolaning tabiiy rivojlanishiga mos keladigan maxsus muhit yaratishga asoslanadi.

1. Montesorri metodikasining asosiy tamoyillari

Mustaqillik Montesorri metodida bolalarga o'z harakatlarini mustaqil ravishda tanlash imkoniyati beriladi.ular o'zlari qiziqqan faoliyat bilan shug'ullanish orqali bilim olishadi.

2. Individual yondashuv

Har bir bolaga o'ziga xos rivojlanish tezligiga ega.Montesorri muhitida bolalar shaxsiy qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos ravishda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

3.Maxsus ta'lim muhitini yaratish

Montesorri muhitida barcha o'yinchoqlar va ta'lim materiallari bolalarga mos keladigan holda joylashtiriladi. Bu bolalarga erkin harakat qilish , mustaqil tanlov qilish va o'z bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

4. Sensor rivojlanish

Montesorri metodikasi bolalarning sensor rivojlanishiga katta e'tibor qaratadi.Maxsus ishlab chiqilgan materiallar orqali ular rang, shakl,ovoz va boshqa sezgilarga asoslangan bilimlarni o'zlashtiradilar.

5. Katta yoshli bolalar bilan o'zaro muloqot

Montesorri guruhlarida turli yoshdagi bolalar bilan birgalikda o'rganadilar. Bu kichik yoshdagi bolalarga kattalaridan o'rganish imkoniyatini, katta bolalarga esa liderlik va g'amxo'rlik fazilatlarini shakllantirish imkoniyatini yaratadi. Montesorri muhitidagi ta'lim materiallari

Montesorri metodikasida bolalar maxsus ta'lim materiallari bilan shug'ullanadilar. Ushbu materiallar bolalarni har tomonlama rivojlantirishga yordam beradi;

Sensor materiallar -ranglarni, shakllarni va hajmlarni farqlashni o'rgatadi. Matematik materiallar -raqamlarni tushunishga va hisoblashni o'rgatadi. Til materiallari - o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Hayotiy ko'nikmalar materiallari - tugmalarni qadash, poyabzal bog'lash kabi amaliy hayotiy ko'nikmalarni o'rgatadi. Montesorri metodikasi maktabgacha ta'limda innovatsion va samarali yondashuvlardan biri bo'lib, bolalarning tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu metodikani qo'llash bolalar tarbiyasida katta ijobiy natijalar berishi mumkin.

Inklyuziv ta'lim Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maxsus ehtiyoji bor bo'lgan bolalarni tengdoshlari bilan birgalikda o'qitish va tarbiyalash amaliyoti yo'lga qo'yilmoqda. Bu bolalarning jamiyatga integratsiya qilish va ularning ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Hozirgi kunda inklyuziv ta'lim bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limning ahamiyati;

Maktabgacha ta'lim -bola rivojlanishining eng muhim bosqichlaridan hisoblanadi, Shu sababli, inklyuziv ta'limni aynan shu bosqichdan joriy qilish bolalarning ;

Ijtimoiylashuviga ko'maklashadi

Ularni tengdoshlari bilan teng sharoitda ta'lim olishini ta'minlaydi/. Ularning psixologik va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Inklyuziv ta'limni amalga oshirish usullari ;

Inklyuziv ta'lim samarali bo'lishi uchun quyidagi tamoyillarga amal qilish lozim;

1. Individual yondashuv – har bir bolaning ehtiyojlari va imkoniyatlariga qarab o'qitish usullarini moslashtirish.

2. Muassasalarda maxsus sharoitlar yaratish-nogironligi bo'lgan bolalar uchun maxsus o'quv qurollari, texnik vositalar va moslashtirilgan oquv dasturlarini joriy etish.

3. Pedagoglarning malakasini oshirish -inklyuziv ta'lim bo'yicha mutaxassislar tayyorlash va pedagoglarni o'qitish

4. Ota onalar bilan hamkorlik-bolalarning ta'lim jarayonida ota-onalar faolligini oshirish va ularga psixologik yordam ko'rsatish.

5. Ijtimoiy muhit yaratish-sog'lom bolalar va maxsus ehtiyojlarga ega bolalar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish.

Oilalar bilan hamkorlik; Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning rivojlanishida oilaning o'rnini kuchytirishga qaratilgan yangi loyihalar amalga oshirilmoqda. Masalan, ota-onalar uchun seminarlar va master klasslar tashkil qilinmoqda. Bola tarbiyasi faqat bog'cha va tarbiyachi zimmasidagi emas ma'suliyat emas balki bu jarayonda ota-onalar ham faol ishtirok etishu lozim. SHuning uchun MTM da jarayonini tashkil etishda ota-onalar bilan yaqin hamkorlik qilish zarur;

Ota-onalar bilan hamkorlik shakllari

Yig'ilishlar va seminarlar – Ota-onalarni bolalar ta'limi va tarbiyasi bo'yicha muntazam ravishda xabardor qilish uchun davra suhbatlari, seminarlar va yig'ilishlar tashkil etish muhimdir. Bu orqali ota-onalar farzandining rivojlanishi haqida tushunchaga ega bo'lishadi.

Individul suhbatlar – Har bir bolaning rivojlanish xususiyatlari har xil bo'lgani sababli, ota-onalar bilan alohida suhbatlashish orqali boladagi muammolar va yutuqlar muhokama qilinadi.

Ochik eshiklar kuni – Ota-onalar bog'chadagi ta'lim jarayoni bilan yaqindan tanishishi, tarbiyachilar faoliyatini kuzatishi va o'z fikr-mulohazalarini bildirishlari uchun sharoit yaratish lozim.

Qo'shma tadbirlar va bayramlar – Bolalar ishtirokida turli tadbirlar, milliy bayramlar va sport musobaqalarini o'tkazish ota-onalarning faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Ma'lumotnoma va tavsiyalar – Tarbiyachilar ota-onalarga bolalarni tarbiyalash, psixologik yondashuvlar va ta'lim usullari bo'yicha tavsiyalar berishi kerak.

Ota-onalar bilan hamkorlikning afzalliklari

Bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir – Ota-onalar farzandlari bilan bog'chadagi o'quv jarayoniga qiziqish bildirsa, bu bolada motivatsiyani oshiradi.

O'zaro ishonchning shakllanishi – Tarbiyachi va ota-onalar o'rtasidagi ishonchli munosabatlar bolaning ta'lim olishida yaxshi natijalar beradi.

Bola tarbiyasida yaxlit yondashuv – Ota-onalar va tarbiyachilar hamkorligi natijasida bolaga bog'cha va uyda bir xil pedagogik yondashuv qo'llaniladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ota-onalar bilan samarali hamkorlik qilish bola tarbiyasi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bu hamkorlik doimiy, tizimli va samarali bo'lishi uchun MTM jamoasi va ota-onalar o'zaro muloqotda bo'lishlari lozim.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak hozirgi kunda mtmlarda yangi Ped texnologiyalardan foydalanish biz pedagoglarning asosiy vazifamiz.

Zamonaviy pedagogic texnologiyalar quyidagi afzalliklarga ega; bolalarning qiziqishini oshiradi , pedagoglarning kompetentsiyasini oshiradi.O`quv jarayonini yodda qolarli va samarali qiladi; ijodiy va mantiqiy fikrlash ko`nikmalarini rivojlantiradi. Bolalarning jamoaviy ishlash qobiliyatini oshiradi. Mamlakatimizda maktabgacha ta`lim tizimida yangi innovatsion pedagogic texnologiyalarni amalda qo`llash bolalarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim o`rin tutadi. Xozirgi zamonaviy yondashuvlar orqali farzandlarimiz kelajakda ilm-fan, san`at,va texnologiya sohalarida muvaffaqiyatga erishish imkoniyatiga ega buladi.Shu bois, yangi texnologiyalarning joriy etilishini yanada rivojlantirish biz pedagoglarning asosiy vazifamizdir. Bu ma`suliyatli ishlarimizda hammamizga omad yor bo`lsin!

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Umumiy pedagogika N. Isaqulova O.Musurmonova,
M.Jumaniyozova,A.Jumayev.Maktabgacha ta`lim pedagogikasi
N.M.Egamberdiyeva, T.Hasanova,H.K.Fayziyeva.Inklyuziv ta`lim nazariyasi va
amaliyoti F.U.Qodirov,D.A.Pulatova, Mariya Montessorri